

# Får vi bjuda på lite resebyråhi

## SJ-nytt har träffat "Walle" Tullinges mesta resebyråman

I början av november flyttar SJ Resebyrå vid Vasagatan i Stockholm över gatan till Folksams nybygge i 22:an.

SJ-nytt kommer i ett kommande nummer att berätta om de nya lokalerna.

Den här gången går vi lite tillbaka i tiden och berättar lite resebyråhistoria. Det innebär att artikeln till stor del kommer att handla om Waldemar Sand, mannen som med en lätt travestering av Ludvig XIV:s ord skulle — om han hade velat — kunnat säga: "SJ Resebyrå det är jag det!"

Vi visste på förhand att ingen skulle bättre kunna berätta om resebyrå under årens lopp än Waldemar Sand, som tjänstgjort under inte mindre än sex generaldirektörer. Vad var då naturligare än att vi for ut till den vackert belägna sandska villan på Östanvägen 9 i Tullinge. Där har Waldemar Sand en tomt på ett och ett halvt tunnland. Villan har han själv ritat en gång i tiden och bott i de senaste 40 åren tillsammans med hustrun Edit. Tidigare även med husets döttrar, som numera är både bortgifta och bortflugna.

Termen "pigga pensionär" används alltför flitigt i dagspressens födelse-dagsrunor, men uttrycket kan knappast passa bättre än i "fallet Sand". Han ser ut som sextio och några år men fyller faktiskt 75 i september. Favoritsysselsättning: att påta och pyssla i sin ägandes hobbyverkstad eller att gå ut i skog och mark och söka urgamla föremål (som sen placeras ut här och var som prydnad på tomt).

Därmed raskt över från pensionären Sand till resebyråmannen Sand. Data i korthet: han är född den 27.9.1887 i Ekeby socken i Närke. Fa-

dern var tågmästare. Efter skolåren i Pålshöda flyttade familjen 1901 till Stockholm och ett par år senare började Waldemar Sand vid telegraf-expeditionen på Stockholm C. 1905 kom han till stinsexpeditionen under överinspektör Nils Nilsson. I början av 1914 for han till Berlin och började tjänstgöra på Schwedisches Reisebureau. I första hand som personalförstärkning för den väntande Baltiska utställningen i Malmö samma sommar och senare som blivande ställföreträdare för föreståndaren.

Men kriget kom och efter sex månader fick han återvända hem. Hemresan gick förresten med den allra sista Sassnitz-Trelleborg-färjan på de närmaste månaderna.

### Personalen sex man

När Waldemar Sand kom tillbaka till Stockholm var han med om att organisera resebyrå. Det var på senhösten 1914. I januari året därpå kom den övriga personalen, som uppgick till sex personer. Det var naturligtvis alldeles för lite och förstärkningar begärdes ideligen. Några större förändringar var det emellertid inte fråga om, eftersom lokalbristen var stor och utrymmet inte kunde bli större. Stundtals satt man nästan i knät på varandra.

Byrån fick namnet "Statens Järnvägars sovvagns- och upplysnings-expedition". Adressen var Klarabergsgatan 68. 1916 flyttade expeditionen över från trafikavdelningen till styrelsen, närmare bestämt till utrikes taxebyrå (sedan 1918 tillhör resebyrån återigen linjen). Samtidigt döptes den om och fick det mera lättanterliga namnet SJ Resebyrå.

### Pension 1953

1936 ägde en stor utvidgning av resebyråns rum. Några år senare blev Waldemar Sand utnämnd till personalchef under Axel Ekstam. Han stannade i resebyrån till 1953, då han pensionerades.

SJ Resebyrå startade inte i och med att Waldemar Sand återvände från Berlin. Det allra första försöket till en blivande resebyrå var "Expeditionen för kombinerade biljetter", som inrättades i Centralstationen 1889. Omkring 1900 flyttades expeditionen till Klarabergsgatan 68, där den förblev till 1908. Närmaste granne i samma fastighet var Carl Aspenbergs Vin & Spirituosa-handel. I samband med Centralstationens ombyggnad flyttades expeditionen till två rum i styrelsens nuvarande



Den här bilden togs omkring 1915 och föreställer "Statens Järnvägars sovvagns-expeditionen vid Klarabergsgatan 68. Vilka herrarna är känner vi tyvärr inte till utom han som står i förgrunden (Waldemar Sand själv. Ståttig karl, en annan för disken). Det är Waldemar Sand själv. Ståttig karl, en annan för disken).



Waldemar Sand. Förr: resebyråman för hela slanten. Nu: pensionär med samlarurn.

huvuduppgång. Det var situationen också sex år senare när Waldemar Sand lämnade ett krigsgelet Tyskland.

Kåbe

## Norrköpings här tjänat S

Fredagen den 31 augusti lämnade kontorsskrivaren Ragnar Sahlén sitt tjänsterum på maskiningenjörsexpeditionen i Norrköping efter att ha varit i SJ:s tjänst hela 51 år och 1 månad. En månad senare flyttar han till Örebro, där cirkeln sluter sig, eftersom det var där han 1911 inledde sin SJ-bana som kontorsvakt med tjänst halva dagen på vardera lokmästare- och maskiningenjörsexpeditionen.

Femtioett år vid ett företag är en lång tid, och många hinner inte med så många år. Men SJ-tjänsten har för Ragnar Sahlén varit ett arv från far till son. Fadern var SJ-anställd i Örebro och en tid var alla hans fyra söner vid SJ i Örebro. Två har avlidit och den tredje försvunnit från verket i samband med personalindragningarna 1922. Kvar på sin post till pensionsåldern blev endast Ragnar Sahlén.

— Som kontorsvakt hade jag första året 1 krona om dagen, berättar Ragnar Sahlén. Men redan andra året ökades lönen med 25 öre per dag och nästa år med ytterligare en tjugofemöring. Men eftersom fars avlöning bestod av 50 kronor per månad plus bostad, behövde jag lämna hela min avlöning hemma, om det skulle räcka någorlunda till uppehållet för sexpersonersfamiljen. Nåja, en krona

## Specialbiljett för rundresor infördes 1881

S. k. kombinerade biljetter infördes för första gången i Sverige 1881. Ett antal transportförvaltningar i Sverige, Norge, Danmark och Tyskland kom överens om inrättande av särskilda biljetter till nedsatt pris för vissa bestämda rundturer (de skulle beröra samtliga de fyra länderna med utgångspunkt dels från Hamburg och dels från Köpenhamn).

År 1883 inrättades liknande biljetter som endast berörde Sverige och Norge.

Systemet med rundresobiljetter blev så omtyckt av den resande allmänheten, att det blev nödvändigt att tillämpa en utländsk uppfinning, som gick ut på att inrätta rundresobiljetter som häften sammansatta av lösa kuponger för de olika sträckorna. Detta system inrättades 1884.

År 1889 inträdde Statens Järnvägar i en redan existerande internationell förening för utställande av kombinerade biljetter. Föreningen omfattade förutom Sverige följande länder: Tysk-

## Ny typ av färdbiljetter för internationellt bruk

En ny typ av internationella färdbiljetter börjar användas vid de